

Nr 45.

Ankom till Riksdagens kansli den 8 april 1913 kl. 3 e. m.

Utlåtande, angående driftkostnaderna för statens produktiva fonder i vad angår jordbruksärendena.

(1:a Avd.)

I anledning av de till jordbruksutskottet hänvisade framställningar, som angå driftkostnader för statens produktiva fonder, får utskottet avgiva följande yttrande och förslag.

Statens affärsverksamhet.

Statens domäner.

1:o) I en till Riksdagen den 14 januari 1913 avlåten proposition, nr 64, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att *Driftkostnader under år 1914 för statens domäner.*

dels från och med år 1914 i den för domänstyrelsen gällande avlöningsstat, med utslutande av en kvinnlig biträdesbefattning i den

Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 10 saml. 27 häft. (Nr 45.)

lägre lönegraden, uppföra ytterligare två dylika befattningar i den högre lönegraden samt tillika höja ej mindre anslagsposten till avlöning åt fast anställda kvinnliga biträden med 2,000 kronor eller från 11,200 kronor till 13,200 kronor än även den i berörda stat »till arvoden åt amanuenser och biträden samt för byggnadsplaners granskning, flitpenningar åt extra tjänstemän och extra vaktmästare, vikariatsersättning samt tryckningskostnader» uppförda anslagspost med 1,200 kronor eller från 42,500 kronor till 43,700 kronor;

dels i fråga om innehavarna av de nya biträdesbefattningarna föreskriva, att för åtnjutande av de därmed förenade avlöningsförmåner skola gälla de för övriga hos domänstyrelsen anställda kvinnliga biträden fastställda allmänna grunder, ävensom medgiva, att, därest ifrågavarande biträden eller någotdera av dem är vid ingången av år 1914 anställt hos domänstyrelsen, sådant biträde skall äga att för åtnjutande av ålderstillägg räkna sig till godo den tid, varunder biträdet därförinnan haft stadig anställning hos styrelsen;

dels notarien hos domänstyrelsen Ludvig Jens Henrik Arnold Malling må berättigas att för åtnjutande av ålderstillägg å den honom i hans nuvarande tjänst tillkommande lön räkna sig till godo den tid, varunder han, på sätt i statsrådsprotokollet angivits, haft förordnande att uppehålla tjänst å extra stat inom domänstyrelsen;

dels godkänna följande tillägg till de genom kungl. kungörelsen den 17 juni 1908 fastställda villkor och bestämmelser för åtnjutande av de från och med år 1909 gällande nya avlöningsförmånerna för statens skogsskolor, nämligen att skogsrättare vid statens skogsskola må i fråga om rätt till löneförhöjning efter viss tids fortsatt innehavande av samma tjänst räkna sig till godo den tid, varunder han varit kronojägare, vare sig befattningen innehafts på grund av ordinarie anställning eller i följd av frågan om reglering av löneförhållandena m. m. vid skogsstaten, allenast på förordnande;

dels ock, med godkännande av i statsrådsprotokollet gjorda beräkningar, såsom driftkostnader under år 1914 för statens domäner *förlagsvis* uppföra ett belopp av 6,457,000 kronor att utgå från domänfondens avkastning.

Såsom driftkostnader under år 1913 har sistlidna års Riksdag *förlagsvis* uppfört ett belopp av 5,938,000 kronor att utgå från domänfondens avkastning.

Till grund för detta beslut hava lagts följande beräkningar rörande driftkostnaderna under sistberörda år, nämligen

I. Kostnader för domänstyrelsen:

avlöningsstat för styrelsen ... kronor	159,000: —	
anställande av extra amanuens hos styrelsen och för ren- skrivning m. m. »	6,000: —	
domänstyrelsens expenser..... »	18,000: —	
rese- och traktamentsersätt- ning åt styrelsens personal »	6,000: —	kronor 189,000: —

II. Kostnader för statens skogsdomäner:

skogsstatens ordinarie per- sonal kronor	1,199,000: —	
egentliga förvaltningskostna- der, därav minst 150,000 kronor till avdikningar å kronans skogar i de norr- ländska länen och i Koppar- bergs län »	4,300,000: —	» 5,499,000: —

III. Kostnader för ålderstillägg:

ålderstillägg för domänstyrelsens och skogsstatens personal »	110,000: —
--	------------

IV. Kostnader för statens jordbruksdomäner:

avlöning åt domänintendenter ... kronor	35,500: —	
reskostnader vid domänförvalt- ningen »	45,000: —	
övriga med förvaltningen av jordbruksdomänerna förenade kostnader »	59,500: —	» 140,000: —
		Summa kronor 5,938,000: —

Enligt Kungl. Maj:ts i nu förevarande proposition gjorda framställningar skulle driftkostnaderna för förvaltningen av statens domäner under år 1914 komma att beräknas på följande sätt:

I. Kostnader för domänstyrelsen:

avlöningsstat för styrelsen ...	kronor	162,200: —	
ålderstillägg åt styrelsens personal	»	11,000: —	
anställande av extra amanuens hos styrelsen och för renskrivning m. m.	»	6,000: —	
domänstyrelsens expenser.....	»	18,000: —	
rese- och traktamentsersättning åt styrelsens personal	»	6,000: —	
tryckning av styrelsens årsberättelse	»	2,500: —	kronor 205,700: —.

II. Kostnader för statens skogsdomäner:

skogsstatens ordinarie personal	kronor	1,199,000: —	
ålderstillägg åt skogsstatens personal	»	114,000: —	
egentliga förvaltningskostnader, därav minst 150,000 kronor till avdikningar å kronans skogar i de norrländska länen och i Kopparbergs län	»	4,797,500: —	» 6,110,500: —

III. Kostnader för statens jordbruksdomäner:

avlöning åt domänintendenter	kronor	35,500: —	
resekostnader vid domänförvaltningen	»	45,000: —	
övriga med förvaltningen av jordbruksdomänerna för- enade kostnader	»	60,300: —	» 140,800: —
		Summa kronor	6,457,000 —.

Av de sålunda meddelade tablåerna framgår, att för år 1914 ifrågasättes en ökning, utöver vad för innevarande år beräknats, av driftkostnaderna för statens domäner med tillsammans 519,000 kronor, varav komma

å posten avlöningsstat för domänstyrelsen	kronor	3,200: —
å posten kostnader för ålderstillägg, vilken föreslagits skola uppdelas mellan kostnader för domänstyrelsen och kostnader för statens skogsdomäner	»	15,000: —
å posten för »egentliga förvaltningskostnader» under andra rubriken	»	497,500: —
å posten för övriga med förvaltningen av jordbruksdomänerna förenade kostnader	»	800: —
och varav under första rubriken upptagits, såsom en särskild post för »tryckning av styrelsens årsberättelse»	»	2,500: —
Summa kronor		519,000: —.

Beträffande avlöningsstaten för domänstyrelsen innebär det nu föreliggande förslaget, att en kvalificerad kvinnlig biträdesbefattning för handläggning av göromål å registratorskontoret skulle inrättas med löneförmåner, uppgående oavsett ålderstillägg till 1,600 kronor, varför emellertid icke erfordrades någon höjning i anslaget för domänstyrelsen, utan allenast ett överförande av berörda belopp från anslaget till amanuenser, skrivbiträden m. m. till den fasta lönestaten, att ett kvinnligt biträde uppflyttades från den lägre till den högre lönegraden, vartill erfordrades en ökning med 400 kronor, samt att till ersättning för arvode åt en kvinnlig kartograf och ett kvinnligt kartografbiträde, vilkas arvoden till och med år 1911 utgått ur reservationsanslaget till kronoskogarnas förvaltning och under år 1912 bestritts av anslaget till oförutsedda och diverse utgifter för skogsdomänernas förvaltning, skulle anvisas för den förra befattningen 1,600 kronor och för den senare 1,200 kronor. Ett bifall till förslaget uti nu ifrågavarande del skulle alltså medföra en höjning i anslaget till kostnader för domänstyrelsen av 3,200 kronor.

I fråga om kostnaderna för ålderstillägg har i sammanhang med den ifrågasatta höjningen av det härför erforderliga beloppet, såsom ovan antytts, föreslagits en uppdelning av denna anslagspost så, att ålderstillägg för domänstyrelsens personal upptagas bland »kostnader för domänstyrelsen» och ålderstillägg för skogsstatens personal bland »kostnader för statens skogsdomäner». En post å 11,000 kronor till ålderstillägg för domänstyrelsens personal borde således uppföras under kostnader för domänstyrelsen. För år 1913 hade till ålderstillägg för

styrelsens personal beräknats allenast ett belopp av 5,800 kronor, vadan för detta ändamål skulle erfordras en höjning med 5,200 kronor.

Vidare innebär Kungl. Maj:ts förslag, att under rubriken »kostnader för domänstyrelsen» måtte uppföras jämväl en till 2,500 kronor beräknad post till bestridande av kostnad för tryckning av domänstyrelsens årsberättelse. Denna kostnad hade förut utgått av det under kostnader för statens skogsdomäner beräknade anslaget till oförutsedda och diverse ändamål, men hade, enligt departementschefens åsikt, givetvis sin rätta plats bland kostnader för domänstyrelsen.

Vid bifall till vad sålunda föreslagits i fråga om kostnaderna för domänstyrelsen skulle dessa ökas med tillhoppa 16,700 kronor eller från 189,000 kronor till 205,700 kronor. Av det föregående framgår emellertid, att denna ökning till största delen är skenbar. Den verkliga ökningen uppgår till allenast 5,600 kronor eller 400 kronor för uppflyttning av ett kvinnligt biträde i högre lönegrad och 5,200 kronor till ålderstillägg för domänstyrelsens personal.

Slutligen innefattar förslaget, att de vid statens skogsskolor anställda skogsrättarna skulle på det sätt likställas med kronojägarna, att de i fråga om rätten till löneförhöjning finge tillgodoräkna sig den tid, varunder de varit kronojägare.

Utskottet.

Mot inrättandet av de föreslagna nya kvinnliga biträdesbefattningarna hos domänstyrelsen har utskottet icke något att erinra. Ej heller har utskottet något att invända mot att innehavarna av dessa befattningar, vilka böra vara underkastade de villkor och bestämmelser, som fastställts för åtnjutande av de fast anställda kvinnliga biträdena hos domänstyrelsen tillkommande avlöningsförmåner, tillerkännas rätt att för ålderstillägg räkna sig till godo den tid, de före den 1 januari 1914 innehåft stadig anställning hos styrelsen.

I fråga om Kungl. Maj:ts framställning om beredande av ålderstillägg åt notarien i domänstyrelsen Ludvig Jens Henrik Arnold Malling torde vid det förhållande, att enligt en från jordbruksdepartementet till utskottet överlämnad skrivelse från domänstyrelsen bemålde Malling den 13 februari 1913 avlidit, förslaget i denna del icke böra föranleda någon vidare åtgärd.

Den beräknade ökningen i kostnaderna för förvaltningen av statens skogsdomäner, varav största delen faller på kostnaderna för avverkning och virkestransport, föranleder icke någon erinran från utskottets sida, då genom vad av departementschefen i ärendet anförts behovet härav med hänsyn till en rationell skötsel av statsskogarna blivit till fullo ådagalagt.

Utskottet, som ej heller med anledning av propositionen i övrigt haft något att erinra, får alltså hemställa,

att Riksdagen må

a) från och med år 1914 i den för domänstyrelsen gällande avlöningsstat, med uteslutande av en kvinnlig biträdesbefattning i den lägre lönegraden, uppföra ytterligare två dylika befattningar i den högre lönegraden samt tillika höja ej mindre anslagsposten till avlöning åt fast anställda kvinnliga biträden med 2,000 kronor eller från 11,200 kronor till 13,200 kronor än även den i berörda stat »till arvoden åt amanuenser och biträden samt för byggnadsplaners granskning, flitpenningar åt extra tjänstemän och extra vaktmästare, vikariatersättning samt tryckningskostnader» uppförda anslagspost med 1,200 kronor eller från 42,500 kronor till 43,700 kronor;

b) i fråga om innehavarna av de nya biträdesbefattningarna föreskriva, att för åtnjutande av de därmed förenade avlöningsförmåner skola gälla de för övriga hos domänstyrelsen anställda kvinnliga biträden fastställda allmänna grunder, ävensom medgiva, att, därest ifrågavarande biträden eller någotdera av dem är vid ingången av år 1914 anställt hos domänstyrelsen, sådant biträde skall äga att för åtnjutande av ålders-tillägg räkna sig till godo den tid, varunder biträdet därförinnan innehåft stadig anställning hos styrelsen;

c) godkänna följande tillägg till de genom nådiga kungörelsen den 17 juni 1908 fastställda villkor och bestämmelser för åtnjutande av de från och med år 1909 gällande nya avlöningsförmånerna för statens skogsskolor, nämligen att skogsrättare vid statens skogsskola må i fråga om rätt till löneförhöjning efter viss tids fortsatt innehavande av samma tjänst tillgodo-räkna sig den tid, varunder han varit kronojägare, vare sig befattningen innehåfts på grund av ordinarie anställning eller i följd av frågan om reglering av löneförhållandena m. m. vid skogsstaten allenast på förordnande;

d) med godkännande av de i statsrådsprotokollet

gjorda beräkningar, såsom driftkostnader under år 1914 för statens domäner, *förslagsvis* uppföra ett belopp av 6,457,000 kronor att utgå från domänfondens avkastning.

Statens utlåningsfonder.

Egnahemslånefonden.

Driftkostnader under år 1914 för egnahemslånefonden.

2:o) I en till Riksdagen den 14 januari 1913 avlåten proposition, nr 48, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att för beredande under år 1914 av bidrag till egnahemslåneförmedlare för täckande av för dem genom lånerörelsen uppkommande kostnader och möjliga förluster med belopp, motsvarande för varje låneförmedlare en halv procent av den ej till betalning förfallna kapitalskuld, vari låneförmedlaren på grund av från egnahemslånefonden utbekomna statslån vid samma års början häftat till staten, såsom driftkostnader under nämnda år för egnahemslånefonden *förslagsvis* uppföra ett belopp av 170,000 kronor att utgå direkt av fondens avkastning.

Beträffande utredningen i ärendet tillåter sig utskottet att hänvisa till förberörda statsrådsprotokoll.

Utskottet.

Då, i likhet med vad som förut skett, egnahemslåneförmedlarna torde böra beredas bidrag till bestridande av kostnaderna för lånerörelsen och betäckande av därigenom möjligen uppkommande förluster, får utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot storleken av det föreslagna beloppet, vilket beräknats efter enahanda grunder som förut, hemställa,

att för beredande under år 1914 av bidrag till egnahemslåneförmedlare för täckande av för dem genom lånerörelsen uppkommande kostnader och möjliga förluster med belopp, motsvarande för varje låneförmedlare en halv procent av den ej till betalning förfallna kapitalskuld, vari låneförmedlaren på grund av från egnahemslånefonden utbekomna statslån vid samma

års början häftat till staten, såsom driftkostnader under nämnda år för egnahemslånefonden förslagsvis uppföra ett belopp av 170,000 kronor att utgå direkt av fondens avkastning.

Fiskerilånefonden.

3:o) I en till Riksdagen den 14 januari avlåten proposition, nr 49, har Kungl. Maj:t under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgiva, att där å låneunderstöd, som från fonden för fiskerinäringens befrämjande utlämnats av hushållningssällskap eller landsting, uppkommit förlust, Kungl. Maj:t må, på framställning av vederbörande hushållningssällskap eller landsting, efter prövning av de i varje fall förekommande omständigheter, äga att av nämnda fonds medel anvisa hushållningssällskapet eller landstinget gottgörelse för den lidna förlusten med skäligt belopp, vilket dock icke i något fall må överstiga hälften av samma förlust.

Driftkostnader för fiskerilånefonden.

Beträffande vad till stöd för denna framställning anförts får utskottet hänvisa till innehållet i förberörda statsrådsprotokoll.

Från ifrågavarande fond, vilken är avsedd att främja fiskerinäringen medelst låneunderstöd, som genom hushållningssällskap eller landsting såsom låneförmedlare utlämnas för anskaffande av fiskarbåtar och fiskredskap eller för anläggande av smärre inrättningar för tillgodogörande och förädling av fiskets produkter, utgår enligt gällande bestämmelser icke till låneförmedlarna, såsom fallet är med egnahemslånefonden, förvaltningsbidrag eller bidrag till täckande av förluster genom lånerörelsen. Det skulle nu kunna ifrågasättas, huruvida icke de omfördälda två lånefonderna borde uti förevarande hänseende likställas.

Utskottet.

Vid 1911 års riksdag väcktes ock i två särskilda motioner förslag i dylikt syfte. Jordbruksutskottet avstyrkte detta förslag i sitt utlåtande nr 122, däri utskottet anförde bland annat följande.

Utskottet ville icke bestrida, att beträffande förlusterna vid förmedlingsrörelsen faran därför vid fiskerilånen vore i sig själv måhända större än vid egnahemslånen, ehuru densamma på grund av lånerörelsens, med undantag endast för Göteborgs och Bohus län, förhållandevis ringa omfattning praktiskt taget ej syntes kunna jämnställas med risken vid egnahemslånerörelsen. Vad anginge det med lånerörelsen förenade

arbetet och besväret, det vill säga själva låneförmedlarens, måste detta, enligt utskottets förmenande, anses såsom långt mindre beträffande ett lån ur fiskerilånefonden än i fråga om ett lån ur egnahemslånefonden. Vidkommande de av lånerörelsen betingade kostnader ansåge utskottet, att även i detta avseende en väsentlig skillnad förefunnnes mellan de båda slagen av lånerörelse. Egnahemslåneförmedlaren måste nämligen ofta föranstalta om besiktning å stället av lägenhet, för vilken lån söktes, samt för varje särskilt lån genom sakkunnig person granska lägenheten rörande lagfarts- och inteckningshandlingar ävensom meddela lånesökandens upplysningar och råd i olika avseenden, vilket allt åsamkade låneförmedlaren avsevärda kostnader. Liknande eller andra kostnader förekomme däremot endast i mycket ringa omfattning vid fiskerilånerörelsen. Utskottet framhöll slutligen, att de förvaltningsbidrag, som medgäves egnahemslåneförmedlare, icke vore att betrakta såsom något slags ersättning för vederbörande låneförmedlares möda, utan endast avsåge att betäcka — utom möjliga förluster — de för låneförmedlaren genom lånerörelsen uppkommande kostnaderna. Med anledning av vad utskottet sålunda anför, fann utskottet sig böra hemställa, att omförmälda motiomer icke måtte av Riksdagen bifallas. Denna utskottets hemställan bifölls ock av Riksdagen.

Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag innebär, att fiskerilåneförmedlaren skulle efter prövning i varje särskilt fall kunna medgivas ersättning för oförskyld förlust med högst hälften av denna, medan däremot enligt förslaget förvaltningsbidrag icke skulle utgå vid denna låneförmedling.

Vad först angår frågan om förvaltningsbidrag åt fiskerilåneförmedlare kan utskottet fullt ansluta sig till 1911 års jordbruksutskotts uttalande i detta avseende, och är utskottet således av den övertygelsen att det icke skulle vara lämpligt eller tillrådligt, att statsbidrag anvisades för bestridande av kostnader för fiskerilåneförmedlingen.

Beträffande däremot frågan om att staten skulle lämna bidrag till täckande av de på grund av låneförmedlingen uppkomna förlusterna ställer sig frågan enligt utskottets åsikt helt annorlunda. Då vid förmedlandet av lån för nu ifrågavarande ändamål förmedlarna, utan att vara därtill förpliktade, bliva utsatta för risker, vilka med hänsyn till lånerörelsens beskaffenhet merendels äro rätt oberäkneliga, synes det utskottet, som om härvid berättigade anspråk kunna ställas på staten, som ju genom anvisande av medel för ändamålet orsakat dessa risker, att åtminstone i särskilda fall ikläda sig en viss del av dem, särskilt som fiskerinäringens främjande onekligen utgör ett icke obetydligt stats-

intresse. Då emellertid genom ifrågavarande låneförmedling ortsintressen av sådan vikt bliva tillgodosedda, att man med skäl kan påfordra, att jämväl orten bidrager till täckande av förlusterna vid låneförmedlingen, synes det utskottet, som om den av Kungl. Maj:t föreslagna fördelningen av ifrågavarande risker mellan långivare och låneförmedlare är med hänsyn till båda de nu nämnda intressena väl avvägd och fullt tillfredsställande.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att Riksdagen må medgiva, att, där å låneunderstöd, som från fonden för fiskerinäringens befrämjande utlämnats av hushållningssällskap eller landsting, uppkommit förlust, Kungl. Maj:t må, på framställning av vederbörande hushållningssällskap eller landsting, efter prövning av de i varje fall förekommande omständigheter, äga att av nämnda fonds medel anvisa hushållningssällskapet eller landstinget gottgörelse för den lidna förlusten med skäligt belopp, vilket dock icke i något fall må överstiga hälften av samma förlust.

Stockholm den 8 april 1913.

På jordbruksutskottets vägnar:

D. PERSSON i Tällberg.

Närvarande: herrar Persson, Tamm, Odelberg, frih. De Geer, Paulson, Fahlén, Lindblad, Pers, Lundell, Nilsson i Kabbarp, Linders, Hellström, greve Wachtmeister, Ekerot, Bosson och Olausson.

Reservation:

beträffande *punkten 3:o*), av herrar *A. T. Odelberg, P. Paulson* och *E. A. Lindblad*, samt

av herr *S. Linders* mot utskottets motivering.
